Lekce 11

Participium media. Syntax participia II: doplňkové participium; genitiv a akuzativ absolutní[a]

1. **Participia media** všech časů končí v nominativu singuláru na -μενος, -μένη, -μενον a liší se pouze časovým příznakem, který tomuto zakončení předchází:

Prézens	παιδευ-ό-μενος	παιδευ-ο-μένη	παιδευ-ό-μενον
Futurum	παιδευ-σό-μενος	παιδευ-σο-μένη	παιδευ-σό-μενον
Aorist	παιδευ-σά-μενος	παιδευ-σα-μένη	παιδευ-σά-μενον.

Skloňování je stejné jako u adjektiva ἀγαθός:

παιδευόμενος	παιδευομένη	παιδευόμενον
παιδευομένου	παιδευομένης	παιδευομένου
παιδευομένῳ...	παιδευομένῃ...	παιδευομένῳ...

Syntax participia: doplňkové participium

2. Doplňkové participium doplňuje a rozvíjí přísudek věty. Vyskytuje se ve dvou typech vazeb. V prvním z nich (tento a následující bod) vyjadřuje v nepřímé řeči vedlejší větu, kterou v češtině často uvozujeme spojkou **že**. Jde vlastně o obdobu vazby nominativu/akuzativu s infinitivem deklarativním (lekce 7.4):

a) Doplňuje-li participium **přísudek a podmět**, je v pádě podmětu, tj. typicky v nominativu (vazba **nominativu s participiem**):

ἤκουσα πατὴρ γενησόμενος. *Doslechl jsem se, že se stanu otcem.*
ἐπίσταμαι ἄφρων ὤν. *Vím, že jsem nerozumný.*

b) Doplňuje-li participium **přísudek a předmět**, je nejčastěji spolu s předmětem v akuzativu (vazba **akuzativu s participiem**):[b]

ἔμαθον ἀνθρώπους κακοὺς ὄντας. *Pochopil jsem, že lidé jsou zlí.*
ἤγγειλε τὸν ἰᾶτρὸν ἥκοντα. *Ohlásil, že lékař je tu.*

[a] K doplňkovému participiu viz NNV 466–8, SM 2088–2145, ke genitivu a akuzativu absolutnímu NNV 470–1, SM 2070–8, k překládání SM 2062, 2068, NNV 462 pozn., 469.6 pozn. 2.

[b] Méně často může být participium i v jiném pádě, pokud si to žádá vazba slovesa. Např. συνεγνώκασί σοι οὐδὲν ἐπισταμένῳ *jsem si vědom toho, že nic nevím.*

3. Jak je patrné z příkladů, tato vazba je standardní po slovesech vyjadřujících **poznávání** či **vědění** (μανθάνω), **projevování** (ἀγγέλλω, φαίνω), **vnímání** (ἀκούω) nebo **pociťování**. Jde tedy o slovesa příbuzná slovesům tvrzení nebo domnívání se, která se pojí s infinitivem deklarativním/úsudkovým (lekce 7.4), vazba s participiem však vyjadřuje vyšší míru skutečnosti (vím × domnívám se, vyjevuji × tvrdím).

Tento rozdíl je dobře patrný na některých slovesech, která připouštějí vazbu s participiem i s infinitivem, avšak s jiným významovým odstínem. **Participium** často označuje **děj skutečný**, zatímco **infinitiv** pouze **děj možný** či **myšlený** (srov. rozdíl mezi indikativem a infinitivem u věty účinkové, lekce 7.8; viz podrobně SM 2123–45):

ἐπίσταμαι ἄριστος ὤν. *Vím, že jsem nejlepší.*
ἐπίσταμαι ἄριστος εἶναι. *Vím, jak být nejlepším.*
ὁ ἰᾶτρὸς φαίνεται ἥκων. *Je zjevné, že lékař přichází.*
ὁ ἰᾶτρὸς φαίνεται ἥκειν. *Zdá se, že lékař přichází* (ale není to jisté).

4. V druhém typu vazeb konkretizuje doplňkové participium význam některých sloves podobným způsobem, jaký známe z angličtiny; např. ἐπαύσατο λέγων *přestal mluvit*, angl. *he stopped talking*. U několika sloves má ovšem tato doplňková participiální vazba pro českého čtenáře neintuitivní význam. Oproti běžným doplňkovým participiím (bod 2) je tu vlastním nositelem významu právě participium, zatímco řecké přísudkové sloveso se překládá adverbiálně či jiným způsobem. Tak např. u slovesa τυγχάνω (aor. ἔτυχον) *právě/náhodou/asi jsem*:

ἐτύγχανε ἀκούσᾱς. *Náhodou to uslyšel* (srov. angl. *he happened to hear it*).
ἐτύγχανον λέγων ὅτι οὐχ ἥξετε. *Právě jsem říkal, že nepřijdete.*

Podobně u slovesa λανθάνω, aor. ἔλαθον (τινα) *unikám* (něčí) *pozornosti* dělaje něco (+ part.), tj. dělám něco *skrytě, tajně*:

ἔλαθεν ἐλθών. *Přišel nepozorovaně* (dosl. *unikl pozornosti přišed*).
ἔλαθεν τὸν φύλακα ἐλθών. *Přišel, aniž by si toho hlídač všiml* (dosl. *přišed, unikl hlídačově pozornosti*).

Zatímco hlavní význam přísudku je v českém překladu určován participiem, slovesný způsob tohoto českého přísudku se řídí způsobem určitého slovesa v řečtině, např. imperativem: λάνθανε κλέπτων. *Kraď nepozorovaně!* (dosl. *unikej pozornosti krada*).[c]

[c] Srov. angl. „keep smiling!" *stále se usmívej!* (dosl. *udržuj usmívaje se*), kde určité sloveso bude přeloženo adverbiem (*stále*) a participium podle slovesného způsobu tohoto slovesa (zde imperativu: *usmívej se!*).